

Mérnöki anyagok

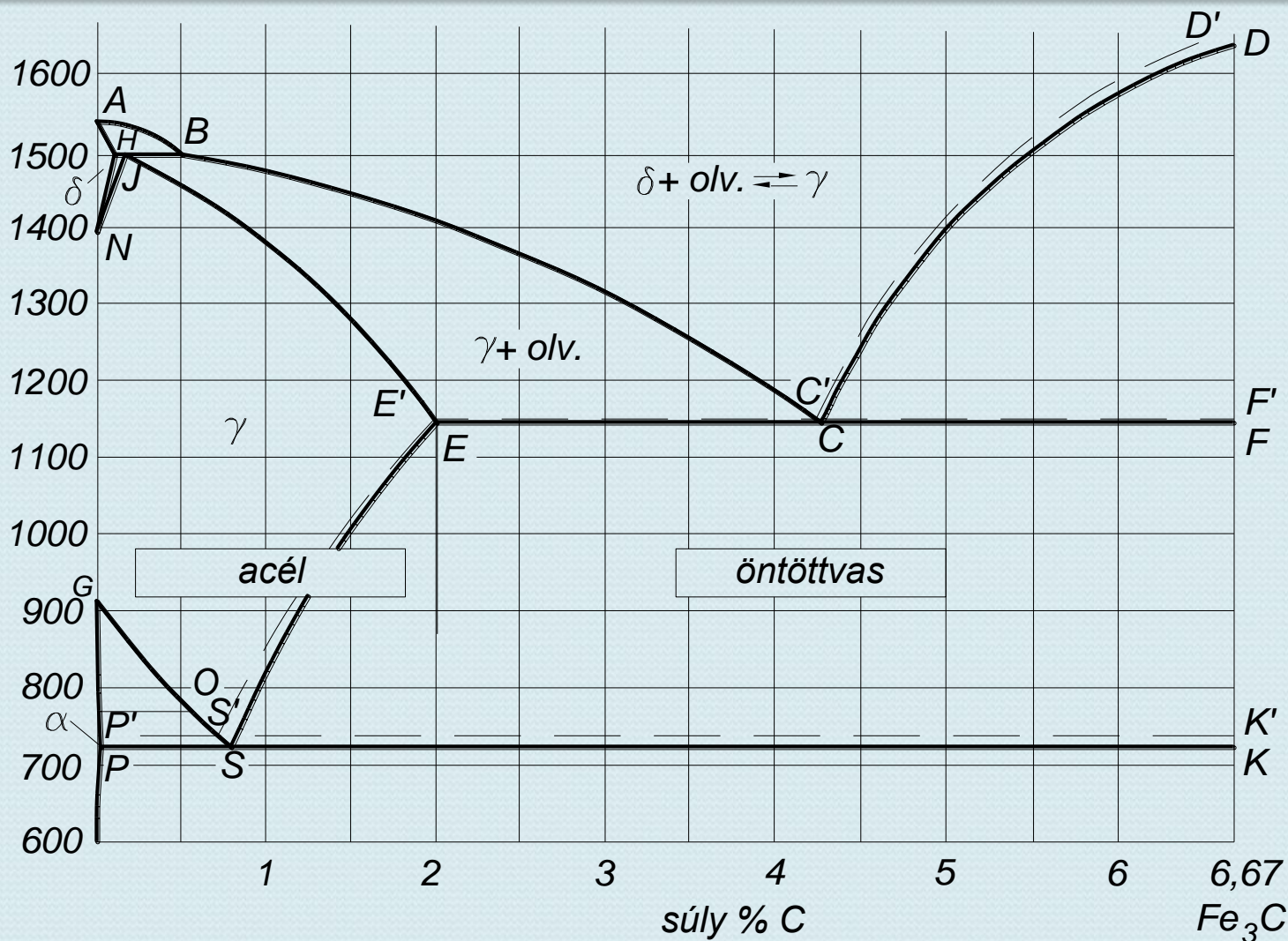
NGB_AJ001_1

Szerszámacélok

A vasötvözetek

Az MSZ EN 10020 szerint

ötvöző tartalom szerint

ötvözetlen és
ötvözött,

minőség alapján (a szennyezőanyag tartalom függvénye)

alap-,
minőségi és
nemes acélok,

a felhasználhatóság szempontjából

szerkezeti
szerszámacélok

Fémes és nem fémes anyagok megmunkáló szerszámai és mérőeszközök

IGÉNYEK:

- a keménység, a szilárdság,
- Szívósság,
- hőállóság
- az edzhetőség,
- a kopásállóság,
- a nyomószilárdság,
- az él- és mérettartósság megmunkálhatóság.

Szerszámacélok

A szerszámacélokat csoportosíthatjuk:

- **Ötvözetlen szerszámacélok** A C-en kívül nem tartalmaznak egyéb ötvözőt
- **Ötvözött szerszámacélok.** A felhasználási igényeknek megfelelően karbidképzőkkel ötvözik pl. Cr, W, V
  - **Hidegalakító szerszámacélok**
  - **Melegalakító szerszámacélok**
  - **Műanyag megmunkáló acélok**
- **Gyorsacélok.** Forgácsolószerszámok anyaga. Karbidképzőkkel erősen ötvözött acélok.

- alakadó szerszámanyagok (műanyag fröccsöntő szerszám, nyomásos öntőszerszám),
- képlékenyen alakító szerszámanyagok (kovács szerszám, sajtolószerszám, mélyhúzó szerszám),
- leválasztó szerszámanyagok (forgácsoló-, vágószerszám),
- vegyes igénybevételnek kitett anyagok (kéziszerszámok)

Ötvözetlen szerszámacélok

- A C tartalmuk a szerkezeti acélok felső határától 0,6 %-tól 1,4 %-ig terjed.
- Jellemzők:
  - csekély mértékű átedződés
  - edzés során a maradék ausztenit mennyisége nő, elérheti a 10-30 %-ot is.
  - a hőmérséklet ne haladja meg a 200 C°-ot
  - Kis C tartalmúak szívósabbak

Ötvözetlen szerszámacélok

MSZ EN ISO 4957 szerint

EN jele	Korábbi MSZ jele	Anyagszám	C, %	Mn, %	Edzett min. HV	Lágyított max.HV
C45U	S 45	1.1730	0.42...0.50	0.60...0.80	600	190
	S 60		0.57...0.65	0.60...0.80	700	190
C70U	S 71	1.1520	0.65...0.74	0.15...0.30	850	185
C80U	S 81	1.1525	0.75...0.84	0.15...0.30	850	190
C90U	S 91	1.1535	0.85...0.94	0.15...0.30	850	195
	S 101		0.95...1.04	0.15...0.30	940	200
C105U	S 111	1.1545	1.05...1.14	0.15...0.30	940	210
C120U	S 121	1.1555	1.15...1.24	0.15...0.30	940	215
	S 131		1.25...1.40	0.15...0.30	1000	220

MSZ jelölés	Alkalmazási példák
S 45	Csavarhúzó, csavarkulcs, csőfogó, laposfogó, feszítővas, reszelő, fafűrő, balta, bárd, csákány, mezőgazdasági szerszámok, kések
S 60	Ütköző, állítócsavar, satu, sikattyú, kézikalapács, csavarkulcs, csavarhúzó, famegmunkáló kés, véső, fejsze, ekevas, balta stb.
S 71 S72	Ollókés, meleg- és hidegdaraboló kés, lyukasztó, pontozó, bélyegző, peremező, sorjázó, satu, tokmány, kaliber, kéziszerszámok
S 81 S82	Kézi fűrő, menetfűrő, kör- és szalagfűrész, kivágószerszám, lyukasztó, húzótüske (üregelő szerszám), sorjázó, idomszer, tolómérő, dörzsár, esztergacsúcs, fa-, papír-, bőr- és textilipari kés stb.
S101 S102	Nagyobb méretű maró, dörzsár, menetfűrő, menetmetsző, kivágó- és hidegfolyató szerszám, mérőhasáb, idomszer, rajztű, lyukasztó, pneumatikus szerszámok stb.
S131 S132	Kéziszerszámok kopó alkatrészei, húzótüske, húzógyűrű, vezetőhüvely, vésnöki szerszámok, hántolókéscs, sajtolóbetét, kőzetmegmunkáló maró stb.

A szerszámkészítésre felhasználható anyagok

Valamely szerszámkészítésére felhasználható anyag

- minőségét,
- kezelését , hőkezelését

a szerszám alkalmazása során fellépő igénybevételek határozzák meg.

A szerszámot érő hatások és igénybevételek a megmunkálási technológiától függenek.

A szerszámot érő igénybevételek alapján a megmunkálási technológiák csoportosítása

- Hidegalakítás
- Melegalakítás- és fémöntés
- Forgácsolás
- Műanyag alakítás

Az ötvözött szerszámacélok három fő csoportja:

- a **hidegalakító szerszámacélok** (A megmunkáló műveletek során, a súrlódás következtében felületükön a hőmérséklet nem magasabb, mint $200\text{ }^{\circ}\text{C}$.),
- a **melegalakító szerszámacélok** ($200\text{ }^{\circ}\text{C}$ -nál magasabb hőfokon alkalmazzák őket, a szövetszerkezetükben nem történhet változás),
- (Műanyag alakító szerszámacélok)
- és a **gyorsacélok**. (Kémiai összetételük magas hőmérsékleten is keménység tartósságot és a megeresztés állóságot biztosít. $600\text{ }^{\circ}\text{C}$ -os igénybevételig forgácsoló és alakító szerszámok készülnek belőlük.)

A szerszámkészítésre felhasználható anyagok

Valamely szerszámkészítésére felhasználható anyag

- minőségét,
- kezelését , hőkezelését

a szerszám alkalmazása során fellépő igénybevételek határozzák meg.

A szerszámot érő hatások és igénybevételek a megmunkálási technológiától függenek.

A szerszámot érő igénybevételek alapján a megmunkálási technológiák csoportosítása

- Hidegalakítás
- Melegalakítás- és fémöntés
- Forgácsolás
- Műanyag alakítás

Hidegalakító szerszámok

- Hidegalakításról akkor beszélünk, ha az alakítás hőmérséklete kisebb, mint a megmunkált fém újrakristályosodási hőmérséklete.
- A szerszámok üzemi hőmérséklete általában 200-300 C°-ot ritkán haladja meg.

A leggyakoribb szerszámtípusok

- Daraboló szerszámok,
- Kivágó, lyukasztó szerszámok,
- Húzószerszámok
- Sajtoló- folytató szerszámok
- Hajlító szerszámok
- Hideghengerek
- (Idomszerek és mérőeszközök)

A hidegalakító szerszámok jellemző igénybevétele

Daraboló szerszámok

Vágók:

- A forgácsleválasztást, darabolást a vágó
éle végzi ↓

ütő- és hajlító igénybevétel

Élnyomás, erős koptató igénybevétel

Nagy a ridegtörés veszélye

A hidegalakító szerszámok jellemző igénybevétele

Daraboló szerszámok

Kések:

- A fűrészeléshez és hasításhoz hasonló műveletet végez forgácsleválasztás nélkül
- A szerszám állandóan érintkezik a darabbal

erős koptató igénybevétel

A vékony él kicsorbulási, kitöredezési veszélye nagy

Hidegalakító szerszámacélok

HIDEGALAKÍTÓ SZERSZAMACELOK	EN-Számjel	EN-jel	Ismertető
Böhler K100	1.2080	X210Cr12	pdf
Böhler K105	1.2601	X165CrMoV12	pdf
Böhler K107	1.2436	X210CrW12	pdf
Böhler K110	1.2379	X153CrMoV12 x	pdf
Böhler K245	1.2101	62SiMnCr4	pdf
1.2363	1.2363	X100CrMoV5	pdf
Böhler K340 ISODUR	-	-	pdf
Böhler K353	-	-	pdf
Böhler 360 ISODUR	-	-	pdf
Böhler K390 MICROCLEAN	-	-	pdf
Böhler K455	1.2550	60WCrV7	pdf
Böhler K460	1.2510	100MnCrW4 x	pdf
1.2210	1.2210	115CrV3	pdf
Böhler K600 (1.2767 ESU/ESR)	1.2767	45NiCrMo16, (X45NiCrMo4)	pdf
Böhler K605	~1.2721	~50NiCr13	pdf
Böhler K700	1.3401	X120Mn12	pdf
Böhler K720	1.2842	90MnCrV8 x	pdf
Böhler K890 MICROCLEAN	-	-	pdf

HIDEGALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK

BÖHLER K100

EN-SZÁMJEL: 1.2080
EN-JEL: X210Cr12
AISI-03
RECÍ MSZ: KT

VEGYI ÖSSZETÉTEL (%)

C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W	Egyéb
2,00	0,25	0,35	11,50	-	-	-	-	-

JELLEMZŐK

Az erősen ötvözött, 12%-os krómtartalmú, csekély hőkezelési méretváltozást ledeburított szövetszerkezetű hidegalakító szerszámacélok alap típusa. A magas króm-karbid-tartalomnak köszönhetően nagyon jó abrazív kopásállóság és jó élettartosság, nagyon jó nyomószilárdság, mérsékelt szívósság. Nagyobb húzalakítási feladatokra nem alkalmas, ekkor a Böhler K110-et (1.2379) ajánljuk.

ALKALMAZÁSI TERÜLET

Vágo- és kivágószerszámok (vágólapok és bélégek) kb. 3-4 mm lemezvastagságig, trafo- és dinamólemezkezelő kb. 1 mm-ig. Öllő- és körfékek vékony lemezekhez (kb. 2-3 mm-ig), szögcsiszológépek, memlethengerítő szerszámok, húzó-, melyhúzó és hidegnyújtó szerszámok, papír- és műanyaggyörgő kések, kerámia- és gyöngyszeripari prészserszámok, hidegalakító profilgörgők és hengerek, mérőeszközök, vezetőlécek, erősen kopásálló műanyag-alakító formák, farnegmunkáló szerszámok, vágószerszámok egyéb nemfémes anyagokhoz (bőr, gumí, textil).

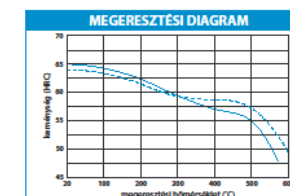
HŐKEZELÉS

Lágyítás: 800-850 °C, szabályozott lassú hűtés kemencében (10-20°C/óra) kb. 600°C-ig, utána levegőn. Keménység lágyítás után: max. 248 HB.

Feszültségcsökkentő izzítás: Kb. 650 °C, hőtartás semleges atmoszférában a teljes átmelegedés után 1-2 óra, lassú hűtés kemencében.

Edzés: 940-970 °C, hőtartás a teljes átmelegedés után 15-30 perc. Hűtés: olaj, sófürdő (220-250°C vagy 500-550 °C), kisebb szelvények esetén gáz (vákuum). Edzés fővott levegővel vagy levegőn kb. 25 mm vastagságig lehetséges, az edzési hőmérséklet felső határától. Elérhető keménység edzés után: 63-65 HRC.

Megeresztés: Kb. 200-350 °C, lassú felmelegítés közvetlenül az edzés után > hőtartási idő a kemencében 1 óra/20 mm munkadarab-vastagság, de legalább 2 óra > levegőhűtés. Megeresztés a munkakeménységre, valamint egy feszültségcsökkentés. A megeresztés után elérhető keménység irányértékek a megeresztési diagramon láthatók. Szokásos munkakeménység: 58-62 HRC. Bizonyos esetekben ajánlott a megeresztési hőmérséklet csökkentése és a hőtartási idő növelése.

Edzési hőmérséklet: — 950 °C - - - - 1000 °C
Próbakeresztmetszet: 20 mm négyzet

RAKTÁRI PROGRAM		
RÚDACEL		
kör	négyzet	lapos
☒	☒	☒
TÖMB	LEMEZ	
☐	☒	
SZÁLLÍTÁSI ÁLLAPOT		
lágyított (max. 248 HB)		

<http://www.boehler.hu/hungarian/1095.php>

Melegalakító és fémöntő szerszámok

A melegalakító és fémöntő szerszámokkal végzett feldolgozási technológiák:

- Süllyesztékes kovácsolás, sajtolás
- Sorjázás
- Rúd-és csősajtolás
- Kokillaöntés
- Nyomásos öntés

Melegalakító és fémöntő szerszámok

A melegalakító szerszámok igénybevétele nagyon összetett.

Az összes melegalakító eljárás során érvényes, hogy a szerszám meghatározott ideig érintkezik a meleg darabbal, melynek hatására **felmelegszik**.

A felmelegedés a technológiától és a feldolgozott anyagtól függően **több száz fok is lehet**. Az érintkezés megszűntével illetve a hűtés hatására a szerszám hőmérséklete csökken. Ez a felmelegedés **lehűlés sokszor ismétlődve termikus kifáradáshoz vezet**.

Az ismételt hőigénybevétel mellett természetesen **mechanikai igénybevételek** is fellépnek.

A szerszám és a darab anyaga között fellépő **súrlódás** a meleg szerszámfalak, élek kopásához vezetnek.

Meg kell említeni, pl. a kovácssüllyesztékek esetében fellépő **dinamikus igénybevételeket** is.

Fémöntő szerszámok

Igénybevétel:

- Jelentős felmelegedés
- Ismételt hőingadozás
- A folyékony fém erodáló hatása

Melegalakító szerszámacélok

MELEGALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK	EN-Számjel	EN-jel	Ismertető
Böhler W300 ISODISC (W300 ISOBLOC)	1.2343	X38CrMoV5-1	pdf
Böhler W302 ISODISC (W302 ISOBLOC)	1.2344	X40CrMoV5-1	pdf
Böhler W303 ISODISC (W303 ISOBLOC)	1.2367	X38CrMoV5-3	pdf
Böhler W320 ISODISC	1.2365	32CrMoV12-28, (X32CrMoV3-3)	pdf
Böhler W321 ISODISC	~1.2885	~X32CrMoCoV3-3-3	pdf
Böhler W360 ISOBLOC	-	-	pdf
Böhler W400 VMR	~1.2343	~X37CrMoV5-1 x	pdf
Böhler W403 VMR	~1.2367	~X38CrMoV5-3	pdf
1.2714	1.2714, (~1.2711)	55NiCrMoV7, (~54NiCrMoV6)	pdf
Böhler W720 VMR	1.6354 LW, ~1.2709	~X3NiCoMoTi18-9-5	pdf

MELEGALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK (ESU)

► **BÖHLER W300 ISODISC (W300 ISOBLOC)** EN-SZÁMJEL: 1.2343 AISI: H11
EN-JEL: X38CrMoV5-1 REGI MSZ: K12, K12P

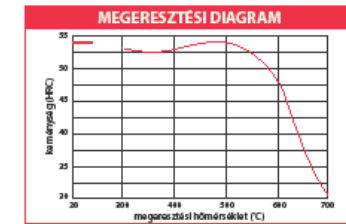
VEGYI ÖSSZETÉTEL (%)

C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W	Co	Egyéb
0,38	1,10	0,40	5,00	1,30	-	0,40	-	-	-

JELLEMZŐK
Melegalakító szerszámacél nagyon jó szívóssággal és melegsztűrősséggel, különösen jó légedzettségűvel. Jó melegképzési képesség, hővezetési és hőrepedésiállóság. Korlátozottan vízűművelhető. Jó – a Böhler W302-nél (1.2344) jobb – ártéghővezetése miatt különösen nagyobb méretű szerszámokhoz alkalmazható. Nitridálható, jól polírozható, formázható, sztráforogcsölhető. Keményítrómozható, nagyon jól PVD-bevonatható. Hagyományos gyártású (W300 ISODISC), ill. elektrosztatikus átvonással előállított, nagy tisztasági fokú, növelt homogenitású és melegsztűrősségű kivitelben (W300 ISOBLOC) is rendelhető. Mindkét kivitel speciális diffúziós lágyítással homogenizált.

ALKALMAZÁSI TERÜLET
Általánosan alkalmazható melegalakító szerszámacél. Erős igénybevételű melegalakító szerszámok, főleg könnyűfém ötvözetek megmunkálásához. Extruderszerszámok (könnyűfémek): sajtolócsékek, sajtolómaticák és tömbfőfogók. Melegforró szerszámok, szerszámok üregek testek gyártásához, csavar-, anya-, szegecs- és csapszegegyártó szerszámok. Nyomásmozgató szerszámok (könnyűfémek, cink), kovácszserszámok (acél, nehéz- és könnyűfémek), alakos sajtoló szilvesztérek, szilvesztékbetétek, melegvígő kések, foglalgóúrnők, keményfém betétes forgácsolószerszámok alaptestei.
Műanyag-alkítás, fokozott igénybevételű, erős ábrázó képességű, nagy nyomószilárdságú műanyag-alkító formák, valamint hengerek és csigák keményfeldolgozásához. Alkalmazható dugolyasztókhoz, termoplasztikához és erőfűtött formamasszákhoz, valamint többnemű alapanyagokhoz. Magafényű polírozásához az ISOBLOC kivitel ajánlott. Ez átdátzó termékek formához előnyösebben alkalmazható, mint a Böhler W302 ISOBLOC (1.2344 ES/VE/SP), mivel karbidkiválási hajlama csekélyebb.

HŐKEZELES
Lágyítás: 750–800 °C, szabályozott lassú hűtés kemencében (10–20 °C/óra) kb. 600 °C-ig, utána levegőn. Keménység lágyítás után: max. 205 HB.
Feszültségcsökkentő iztítás: 600–650 °C, hőntartás semleges atmoszférában a teljes átmelegedés után 1–2 óra, lassú hűtés kemencében.
Edzés: 1000–1040 °C, hőntartás a teljes átmelegedés után 15–30 perc. Hűtés: olaj, sófordó (500–550 °C), levegő, gáz (vákuum). Elérhető keménység edzés után: 52–56 HRC (olaj- vagy sófordó hűtés esetén), ill. 50–54 HRC (levegőn vagy vákuumban történő hűtés esetén).
Megeresztés: Lassú felmelegítés közvetlenül az edzés után > hőntartási idő a kemencében 1 óra/20 mm munkadarab vastagság, de legalább 2 óra > levegőhűtés. Legalább kétszeri megeresztés ajánlott, egy 3. megeresztés a feszültségcsökkentéshez előnyös. Szokásos munkakeménység: 30–53 HRC.
1. megeresztés kb. 30 °C-kal a szekunder keménységmaximum felett.
2. megeresztés a munkakeménységre. A megeresztés után elérhető keménység-irányértékek a megeresztési diagramon láthatók.
3. megeresztés a feszültségcsökkentéshez 30–50 °C-kal a legmagasabb megeresztési hőmérséklet alatt.
Nitridálás: A nitridált réteg vastagságát nem szabad túl nagyra választani, mert ekkor a hőrepedés-képződés fokozódik.

Edzési hőmérséklet: 1020 °C
Próbakeresztmetszet: 50 mm négyzetűg

RAKTÁRI PROGRAM

RÚDACEL		
kör	négyzet	lapos
☒	☒	☒
TÖMB		LEMEZ
☒		☒
SZÁLLÍTÁSI ÁLLAPOT		
láglyított (max. 205 HB)		

Az ISOBLOC kivétel csak tömb formában van a raktári programban.

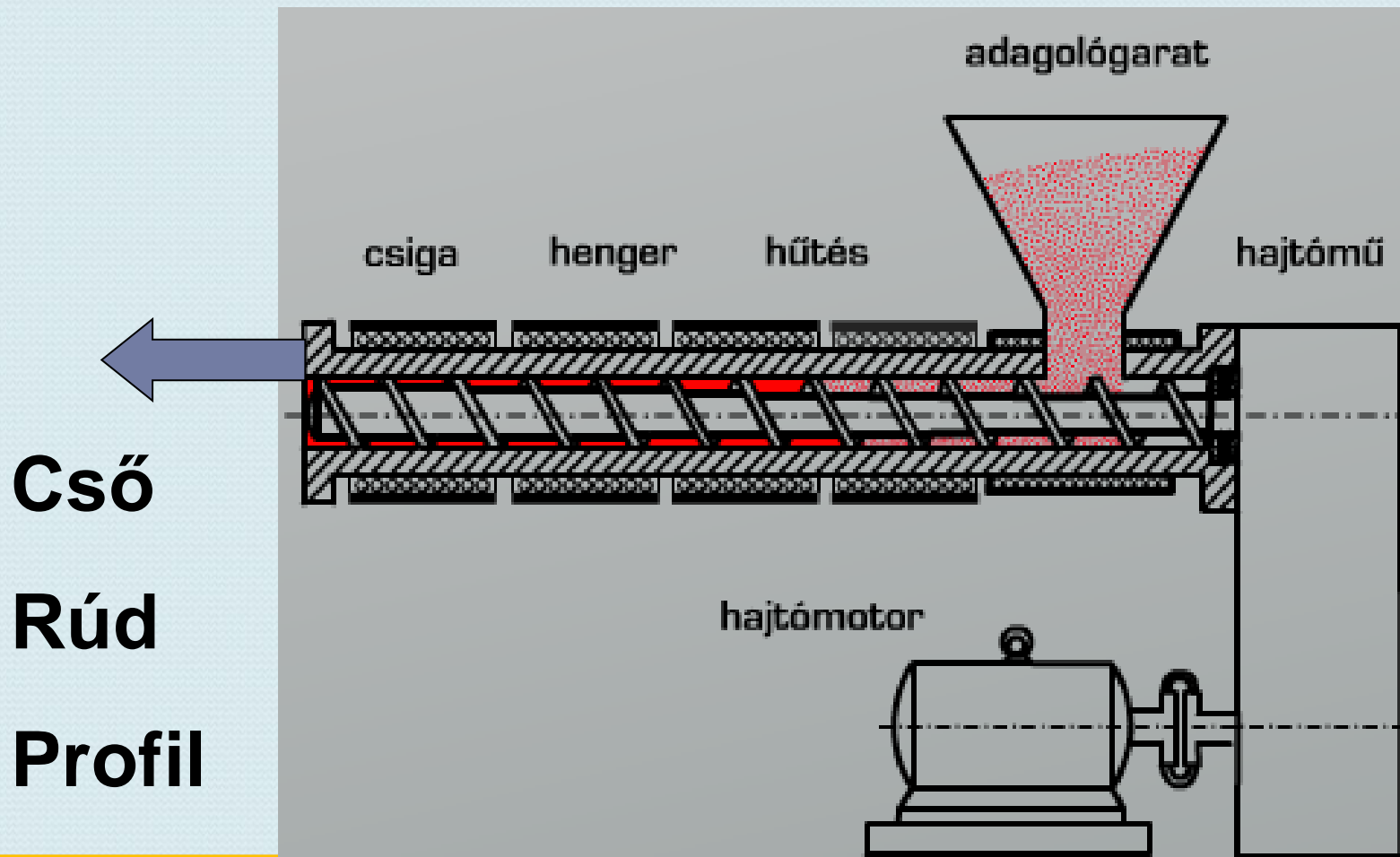
Műanyag alakító szerszámok

- A műanyagok feldolgozása a fémekkel összehasonlítva lényegesen alacsonyabb hőmérsékleteken történik. A leggyakrabban csak 150 – 280 C° körüli hőmérsékletek fordulnak elő.
- Azonban **a nagy viszkozitás miatt erős koptató-, erodáló hatás** léphet fel és bizonyos esetekben nem hanyagolható el a **korróziós** hatás sem.
- A műnyagsajtoló, fröccsöntő stb. szerszámok rendszerint bonyolult alakúak, gyakran vékony kiálló bordákat tartalmaznak. A felületeket gondosan kell megmunkálni (gyakran polírozott, tükrösített).
- Ezekkel a szerszámokkal nagy sorozatban állítanak elő darabokat ezért hosszú ideig ki kell elégíteniük az elvárt követelményeket.

Műanyagok alakítása

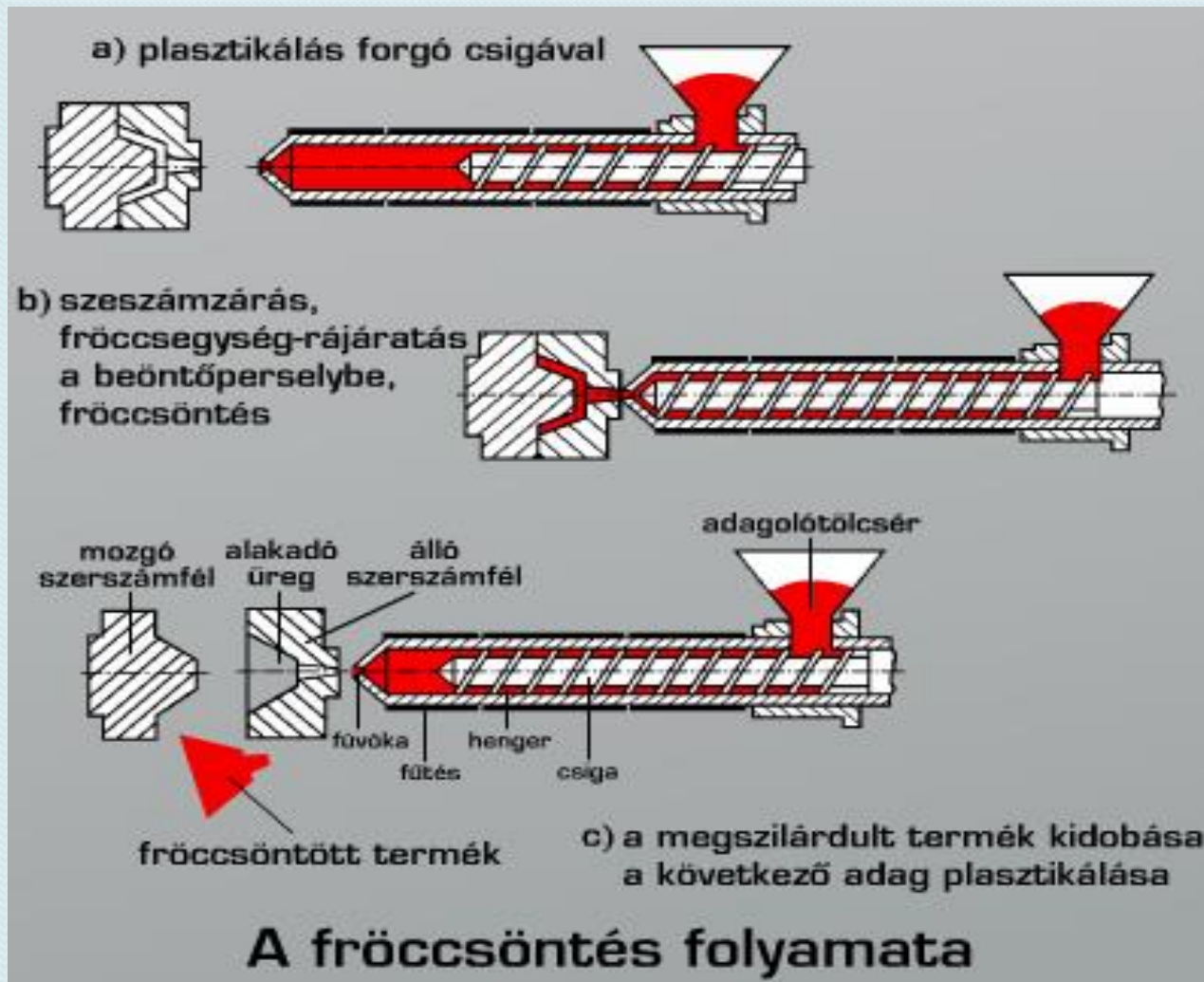
Extrudálás

21

Műanyag alkatrészek gyártása: fröccsöntés (2)

Műanyag-alakító szerszámacélok

ÖTVÖZETLEN MŰANYAG-ALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK

EN-Számjel	EN-jel	Ismertető
1.1730	C45U	pdf

BETÉTBEN EDZHETŐ MŰANYAG-ALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK

1.2162	21MnCr5	pdf
1.2764	X19NiCrMo4	pdf

ELŐNEMESÍTETT ÉS KIVÁLÁSOSAN KEMÉNYÍTETT MŰANYAG-ALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK

Böhler M200	1.2312	40CrMnMoS8-6	pdf
1.2311	1.2311	40CrMnMo7	pdf
Böhler M238	1.2738	40CrMnNiMo8-6-4	pdf
Böhler M268 VMR	1.2738	40CrMnNiMo8-6-4	pdf
Eschmann Aktuell 1200	-	-	pdf
Böhler M261 EXTRA / M461 EXTRA	-	-	pdf

ELŐNEMESÍTETT, KORRÓZIÓÁLLÓ MŰANYAG-ALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK

1.2316	1.2316	X38CrMo16	pdf
Böhler M303 EXTRA (M303 ISOPLAST)	~1.2316	~X38CrMo16	pdf
Böhler M314 EXTRA	~1.2085	~X33CrS16	pdf
Böhler M315 EXTRA	-	-	pdf

EDZHETŐ, KORRÓZIÓÁLLÓ MŰANYAG-ALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK

1.2083 (1.2083 ESU/ESR)	1.2083	X42Cr13	pdf
Böhler M310 ISOPLAST	~1.2083	~X42Cr13, X40Cr14	pdf
Böhler M330 VMR	~1.4028	~X30Cr13	pdf
Böhler M333 ISOPLAST	-	-	pdf
Böhler M340 ISOPLAST	-	-	pdf
Böhler M390 MICROCLEAN	-	-	pdf

1.2764

BÖHLER-JEL: M130 EN-SZÁMJEL: 1.2764 AISI-REGI MSZ-
EN-JEL: X19NiCrMo4

VEGYI ÖSSZETÉTEL (%)

C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W	Co	Egyéb
0,19	0,3	0,3	1,3	0,2	4,1	-	-	-	-

JELLEMZŐK

Nikkel-krom-molibdén ötvözésű, nagyon szívós, levegőn betétedzhető acél műanyag-alakító formákhoz. Betétedzés után kb. 60-62 HRC felületi keménység érhető el. Nagyon kis méretváltozás és elhúzódnás hőkezeléskor, jól forgácsolható, ki-tűnően (magas fényre) polírozható, jól szikraforgácsolható lágyított és előnemesített állapotban is, jól foltozható, jól keményírókapható, lágyított állapotban hidegen benyomható. Nagyon magas magzfáradtság (max. 1500 N/mm²).

ALKALMAZÁSI TERÜLET

Nagy és közepes méretű, erős mechanikai terhelésű és egyidejűleg abrazív kápatató igénybevételnek kitétt műanyag-alakító formák és betétek (sajtoló- és fröccsöntő szerszámok, termo- és duroplasztok, töltőanyagokkal, melyek benyomult bennük, minimális hőkezelési elhúzódnási és nagy magzfáradtsági követelményrel. Állászó termoplasztok (PS, PMMA, PC) meg-munkálása. Profílgörgők, gépalkatrészek magas szívóssági, felületi keménységi és magzfáradtsági követelményekkel.

HŐKEZELÉS

Lágyítás: 620-650 °C, 2-5 óra, szabályozott lassú hűtés kemencében. Keménység lágyítás után: max. 255 HB.

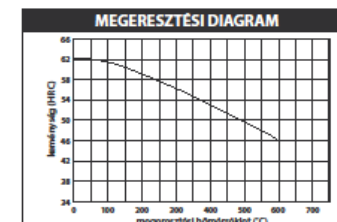
Feszültségcsökkentő lezítés: 600-650 °C, legalább 4 óra, lassú hűtés kemencében.

Edzés
780-810 °C, hűntartás a teljes átmelegedés után 15-30 perc.
Hűtés: olaj.
800-830 °C, hűntartás a teljes átmelegedés után 15-30 perc.
Hűtés: levegő.

Megeresztés: 180-300 °C, lassú felmelegítés közvetlenül az edzés után > hűntartási idő a kemencében 1 óra/20 mm munkadarab-vastagság, de legalább 2 óra > levegőhűtés. A megeresztés után elérhető keménység-irányértékek a megeresztési diagramon láthatók. Szokásos felületi munkakeménység a betétedzés után: 50-60 HRC.

Egyéb adatok:

Cementálási hőmérséklet porban:	850-880 °C
Cementálási hőmérséklet sófordóban:	880-930 °C
Közösítő lágyítási hőmérséklet:	600-650 °C
Magzfáradtság olajedzés után:	1200-1500 N/mm ²
Magzfáradtság légedzés után:	1100-1300 N/mm ²
Magzfáradtság betétszekvényben edzés után:	900-1100 N/mm ²
Felületi keménység olajedzés után:	kb. 60 HRC
Felületi keménység légedzés után:	kb. 55-60 HRC

Edzési hőmérséklet: — 800 °C
Próbakeresztmetszet: ø 20 mm

RAKTÁRI PROGRAM		
RÚDACEL		
kör	négyzet	lapos
☒	☐	☐
TÖMB		LEMEZ
☒	☒	
SZÁLLÍTÁSI ÁLLAPOT		
lágyított (max. 255 HB)		

BÖHLER Kereskedelmi Kft. | 73

MŰANYAG-ALAKÍTÓ SZERSZÁMACÉLOK
BETÉTBEN EDZHETŐ

Forgácsoló szerszámok

A forgácsoló szerszámokkal szemben két fő követelményt támasztanak. Eszerint a szerszám legyen alkalmas:

- a meghatározott anyagrész leválasztására,
- a munkadarab előírt méretpontosságának, alakhűségének és felületi érdességének biztosítására.

Forgácsoló szerszámok

- Forgácsoláskor a szerszám a munkadarabról anyagrészeket távolít el az előírt alak, méret, felületi minőség eléréséig, úgy, hogy a forgácsolóél a munkadarabhoz képest elmozdul.
- A forgácsoló szerszámoknak tehát alkalmasnak kell lenni **a forgács leválasztására, az előírt alak és felületi minőség megvalósítására.**
- A forgácsolás gazdaságossága szempontjából nagyon fontos a **szerszám éltartama**, vagyis a szerszám két élezés (élfejújítás, élcseré) között forgácsolással eltöltött ideje.

Forgácsoló szerszámok

- A leválasztandó réteg alakváltozása és **a súrlódás leküzdésére befektetett munka jelentős része hővé alakul.**
- A szívós, nagyszilárdságú anyagok forgácsolásakor nagyobb, míg a rideg anyagok esetében kisebb hőmennyiség keletkezik.
- A forgácsolási sebesség növelése is a keletkező hőmennyiség növekedését eredményezi.
- A keletkező hőmennyiség jelentős része távozik a forgáccsal, de mintegy **20 %-a a szerszámot terheli**, jelentősen felmelegítve azt. A forgácsolószerszám főélének környezetében a forgácsolás feltételeitől **függően 600 – 1000 C° is mérhető.**

Gyorsacélok

GYORSACÉLOK	EN-Számjel	EN-jel	Ismertető
Böhler S500	HS2-9-1-8		pdf
Böhler S600 (S600 ISORAPID)	HS6-5-2C		pdf
Böhler S705	HS6-5-2-5		pdf

PORKOHÁSZATI GYORSACÉLOK	EN-Számjel	EN-jel	Ismertető
Böhler S290 MICROCLEAN	-	-	pdf
Böhler S390 MICROCLEAN	-	-	pdf
Böhler S590 MICROCLEAN	1.3244	HS6-5-3-8	pdf
Böhler S690 MICROCLEAN	~1.3351	~HS6-5-4	pdf
Böhler S790 MICROCLEAN	1.3345	HS6-5-3C	pdf

► BÖHLER S500

EN-SZÁMJEL: 1.3247
EN-JEL: HS2-9-1-8
AISI: M42
REGI MSZ: R11

VEGYI ÖSSZETÉTEL (%)

C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W	Co	Egyéb
1,10	0,50	0,20	3,90	9,20	-	1,00	1,40	7,80	-

JELLEMZŐK

Kobalt-molibdén ötvözésű különleges gyorsacél. A kobaltötvözés által magas melegkeménység és jó megeresztésiállóság. Kötőanyagotulajdonságok, nagy nyomószilárdság és jó szívósság. Az alacsony vanádiumtartalom jó kocsörűhetőséget tesz lehetővé. Alkalmos söfördős, gáz- és plazmantáplálásra.

ALKALMAZÁSI TERÜLET

Forgácsolószerszámok nehezen megmunkálható alapanyagokhoz: marok, spirál- és menetfűrők, dörzsárok, öregezőszerszámok, fűrésztárcsák. Erős mechanikai kopásnak kitett szerszámok, pl. magas vágósebesség melletti csekély forgácskeresztmetszeteleknél. Jól alkalmazható a forgácsolási zónában fellépő magasabb hőmérsékletek esetén. Különösen alkalmas süllyeszték- és gravírozó maroknak (alakos simító), valamint forgatónak automatá munkáknál. Szerszámok szuperötvözetek, légi közlekedési alapanyagok, mint pl. titánötvözetek stb. megmunkálásához. Hidegalakító szerszámok forgács nélküli megmunkálásokhoz, pl. hidegfolytató beégek.

HŐKEZELÉS

Lágyítás: 770–840 °C, szabályozott lassú hűtés kemencében (10–20 °C/óra) kb. 600 °C-ig, további hűtés levegőn. Keménység lágyítás után: max. 280 HB.

Feszültségcsökkentő iztítás: 600–650 °C, hűtáras semleges atmoszférában a teljes átmelegedés után 1–2 óra, lassú hűtés kemencében.

Edzés: 1160–1180 °C, hűtés olajban, levegőn, söfördőben (500–550 °C), gázban (vákuum).

A magasabb hőmérséklet-tartományt az egyszerű kialakítás, az alacsonyabb hőmérséklet-tartományt a bonyolult kialakítású szerszámoknál kell alkalmazni. Hidegalakító szerszámok esetén a jobb szívósság eléréséhez szintén az alacsonyabb edzési hőmérsékletek ajánlottak. Az elegendő karbidoldódáshoz szükséges hűtáras idő a többlepcsős előmelegítés és a teljes átmelegedés után söfördőben legalább 80 másodperc, de legfeljebb 150 másodperc a szerszámkarosodá-

sok elkerülése érdekében. A gyakorlatban a hevítési időt (korábban a söfördőbe történő bementési idő) alkalmazták = felmelegítési idő + hűtáras idő az edzési hőmérsékleten. A szükséges hevítési idő diagram alapján határozható meg. A hevítési idő vákuumkemencében függ a munkadarab nagyságától és a kemence paramétereitől.

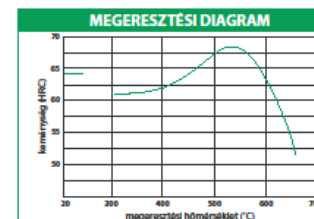
Megeresztés: Szokásos hőmérséklet-tartomány: 530–560 °C. Lassú felmelegítés közvetlenül az edzés után > hűtáras idő a kemencében 1 óra/20 mm munkadarab-vastagság, de legalább 2 óra > levegőhűtés (legalább 1 óra).

1. és 2. megeresztés a kívánt munkakeménységre. A megeresztés után elérhető keménység-irányértékek a megeresztési diagramon láthatóak.

3. megeresztés a feszültségcsökkentéshez 30–50 °C-kal a legnagyobb megeresztési hőmérséklet alatt.

Elérhető keménység a megeresztés után: 67–69 HRC.

GYORSACÉLOK

Edzési hőmérséklet: — 1180 °C
Próbakeresztmetszet: 20 mm négyzet

RAKTÁRI PROGRAM		
RÚDACEL		
kör	négyzet	lapos
☒	☐	☐
TÖMB	LEMEZ	
☐	☐	
SZÁLLÍTÁSI ÁLLAPOT		
lágyított (max. 280 HB)		

Különleges alapanyagok

KÜLÖNLEGES KORROZIÓÁLLÓ KRÓMACÉLOK	EN-Számjel	EN-jel	Ismertető
Böhler N360 ISOEXTRA	1.4108	X30CrMoN15-1	pdf
Böhler N690 EXTRA	1.4528	X105CrCoMo18-2	pdf
Böhler N695 EXTRA (N695 VMR)	1.3544 LW, 1.4125	X105CrMo17	pdf

▶ BÖHLER N690 EXTRA

EN-SZÁMJEL: 1.4528 MSZ--
EN-EL: X105CrCoMo18-2 REGI MSZ--

VEGYI ÖSSZETTEL (%)

C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W	Co	Egyéb
1,08	0,40	0,40	12,30	1,30	--	0,30	--	1,50	--

JELLEMZŐK

Nagyon magas keménység (kb. 60 HRC) elérhető korrozáló marintenés króm-acél, kobalt-, molibdén- és vanádium-ötvözetű, megfűtési kopásállóság, jó szívósság. A jó korrozállósághoz tróma kecselő vagy polirozott felület szükséges. Nem hegeszthető.

ALKALMAZÁSI TERÜLET

Kemény, kopásálló és egyúttal korrozáló szerzők, akaratrészek. Kínóó eltarthatóság vágóeszközök, pl. késpengék, orvosi vágóeszközök, háspártanyérek, korrozáló gordítócsapágyak, szelepek és dugattyú hűtőgépekhez.

HŐKEZELÉS

Lágyítás: 800–850 °C. Hűtés: kimenetben. Keménység lágyítás után: max. 285 HB.

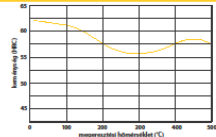
Edzés: 1030–1050 °C. Hűtés: olaj. Edzés után elérhető keménység: 60–62 HRC.

Megeresztés: 100–200 °C. Kétszeri megeresztés javasolt. Szakssis munkakeménység: 58–60 HRC.

[Benchmark*]

MEGERESZTESI DIAGRAM

Megeresztés: 2x1 óra
Próbakeményszerzés: 20 mm négyzetig

RAKTÁRI PROGRAM

RÚDACEL	
kör	lapos
☒	☐
TÖMB	LEMEZ
☐	☒
SZÁLLÍTÁSI ÁLLAPOT	
lágyított (max. 285 HB)	

BÖHLER Kereskedelmi Kft. | 91

(VMR)

▶ BÖHLER N695 EXTRA (N695 VMR)

EN-SZÁMJEL: 1.3544 LW, 1.4125 MSZ: 44C, --44E
EN-EL: X105CrMo17 REGI MSZ: --

VEGYI ÖSSZETTEL (%)

C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W	Co	Egyéb
1,05	0,40	0,40	16,70	0,50	--	--	--	--	--

JELLEMZŐK

Korrozáló marintenés króm/acél/gordítócsapágy-acél nagy keménységgel (kb. 60 HRC) és kopásállósággal, valamint jó korrozó ellenállással edzett és megeresztett állapotban. Nem hegeszthető. A legjobb korrozállóság edzett és alacsony hőmérsékleten megeresztett állapotban, polirozott felülettel érhető el. Kalkulációs szilárdsággal gyártás következtében (N695 VMR) is rendelkezhető.

ALKALMAZÁSI TERÜLET

Kemény, kopásálló és egyúttal korrozáló szerzők, akaratrészek. Golyók, görögök, tűk, pelysek és gyűrűk korrozáló csapágyakhoz, késpengék, élelmitárszár- és repülőgépjárműalkalmazások, orvosi eszközök, tűzelektrok, fűvókák, dízelmotor-alkatrészek, olajpártanyók- és szarkitanyak.

HŐKEZELÉS

Lágyítás: 780–840 °C, lassú hűtés kimenetben. Keménység lágyítás után: max. 285 HB.

Edzés: 1030–1050 °C. Hűtés: olaj. Edzés után elérhető keménység: kb. 61 HRC.

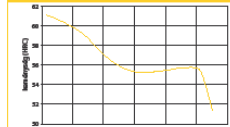
Megeresztés: 100–200 °C. Kétszeri megeresztés javasolt. Szakssis munkakeménység: 57–60 HRC.

425 °C feletti megeresztés vagy (számi) hőmérséklet esetén csökken a korrozállóság és a szívósság.

[Original/Eichhorn-Solingen]

MEGERESZTESI DIAGRAM

Edzési hőmérséklet: 1030 °C
Próbakeményszerzés: 20 mm négyzetig

RAKTÁRI PROGRAM

RÚDACEL	
kör	lapos
☒	☐
TÖMB	LEMEZ
☐	☒
SZÁLLÍTÁSI ÁLLAPOT	
lágyított (max. 285 HB)	

A VMR kivétel csak rúdcsak/kör formában van a raktári programban.

92 | BÖHLER Kereskedelmi Kft.

DESU

KÜLÖNLEGES KORROZIÓÁLLÓ KRÓMACÉLOK

▶ BÖHLER N360 ISOEXTRA

EN-SZÁMJEL: 1.4108 MSZ: 5888
EN-EL: X30CrMoN15-1 REGI MSZ: --

VEGYI ÖSSZETTEL (%)

C	Si	Mn	Cr	Mo	Ni	V	W	Co	Egyéb
0,30	0,60	0,40	15,00	1,00	--	--	--	--	N=0,40

JELLEMZŐK

Korrozóálló, a legnagyobb metallurgiai tisztaságot biztosító túlnyomós nitrogén védőgáza alatt elektroalagos átvétkezéssel (DESU-PRO) előállított, nitrogénnel ötvözött marintenés króm-molibdén-acél. Összehasonlítva a hagyományos előállított króm-, króm-molibdén vagy króm-molibdén-vanádium acélokkal (pl. 1.4125 / X105CrMo17 / 440C vagy 1.4112 / X90CrMoV18 / -440B), nagyobb keménység, ill. nyomószilárdság mellett homogénebb szövetszerkezettel. Jobb korrozó, szívóssági és forgácsolási tulajdonságokkal rendelkezik. A korrozállóság edzett + alacsony hőmérsékleten megeresztett állapotban kiváló, edzett + magas hőmérsékleten megeresztett állapotban pedig jó.

ALKALMAZÁSI TERÜLET

Korrozóálló gordítócsapágyak, csavarmentes hajtások, valamint fokozott igénybevételű, kopásálló, nagyszilárdságú és korrozóálló akaratrészek pl. a repülőgépipar, az orvostechika, a gyógyszer-, élelmitárszár- és műanyagipar részére. Kések és vágóeszközök, golyósorok, műanyag-alakító extruderek, csavarhűtők, fűrészek, rögtönzőelemek, motoralkatrészek.

HŐKEZELÉS

Edzés: 1000–1050 °C. Hűtés: olaj, gáz (vákuum).

Mélyhűtés: Adott esetben egy -70 °C és -80 °C közötti mélyhűtés ajánlott.

Megeresztés: 200–475 °C. Kétszeri megeresztés javasolt.

Hőkezelési ajánlás 58 HRC-hez:

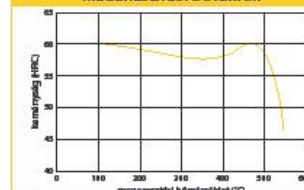
– edzés 1030 °C/30 perc/olaj/hűtés

– mélyhűtés -80 °C/2 óra/levégőhűtés

– megeresztés 200 °C/2x2 óra/levégőhűtés

MEGERESZTESI DIAGRAM

Edzési hőmérséklet: 1030 °C/olaj, mélyhűtés: -80 °C
Próbakeményszerzés: 20 mm négyzetig

RAKTÁRI PROGRAM

RÚDACEL	
kör	lapos
☒	☐
TÖMB	LEMEZ
☐	☐
SZÁLLÍTÁSI ÁLLAPOT	
lágyított	

90 | BÖHLER Kereskedelmi Kft.

Szerszámacélok

összefoglalás

KEMÉNYSÉG

C: $>0,6\%$

Martenzit (alacsony hőmérsékleten megeresztett)

Karbid-, nitridképző ötvözők

SZÍVÓSSÁG (dinamikus igénybevétel)

C tart alacsony

C tartalom magas, magas hőmérsékletű megeresztés

átedzhetőség,

melegrepedés ellenállóság, meleg kopásállóság, jó hővezető képesség, a nagy hőfáradással szembeni ellenállás, melegszívósság,

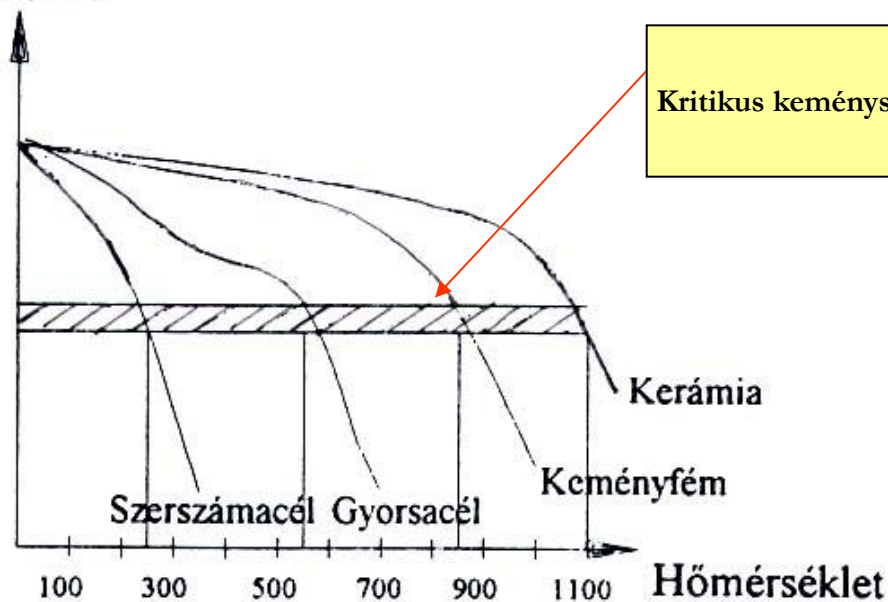
Polírozhatóság, Fotómarathatóság, Hegeszthetőség, Forgácsolhatóság, Korrózióállóság, Deformáció mentesség

A szerszámanyagokkal szemben támasztott követelmények összefoglalása

- Keménység, melegkeménység

Keménység

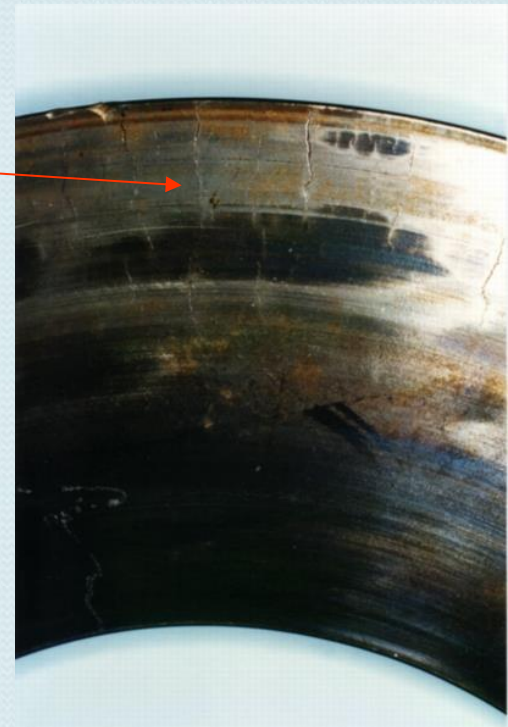
A kritikus keménység felett az él keménysége rohamosan csökken .

($\ll$ 45-50 HRC azaz 400 HV)

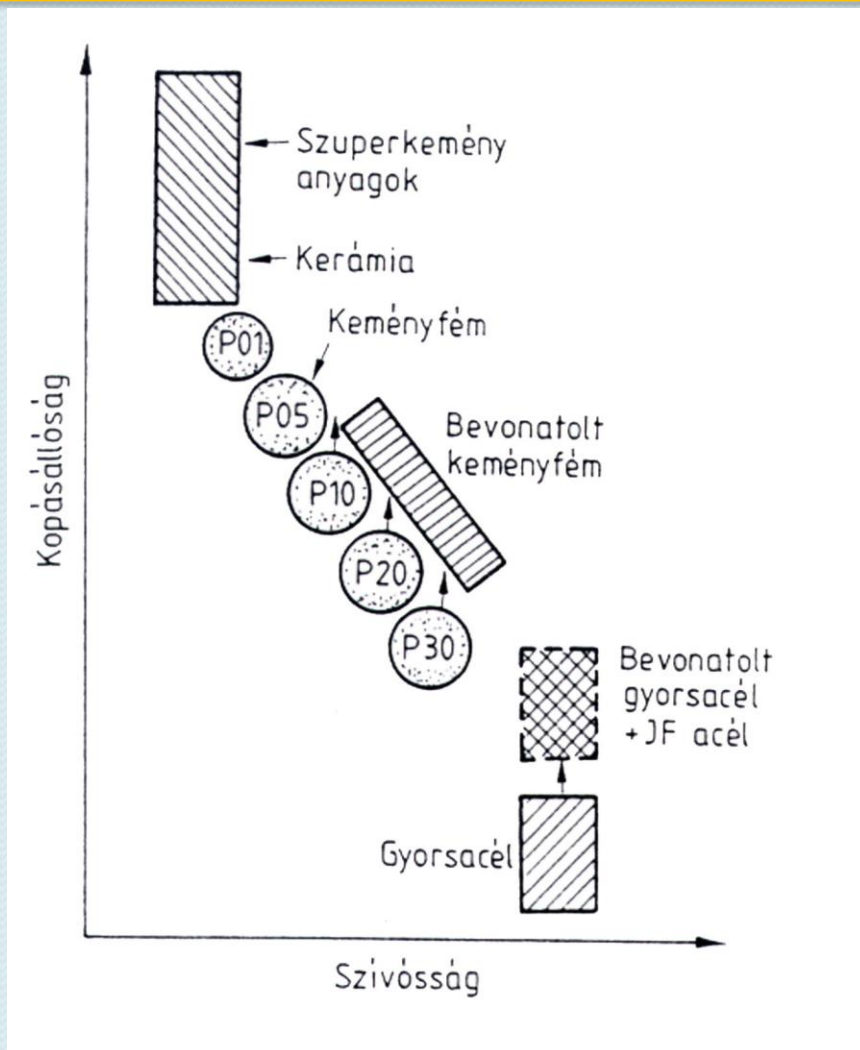
A szerszámanyagokkal szemben támasztott követelmények összefoglalása

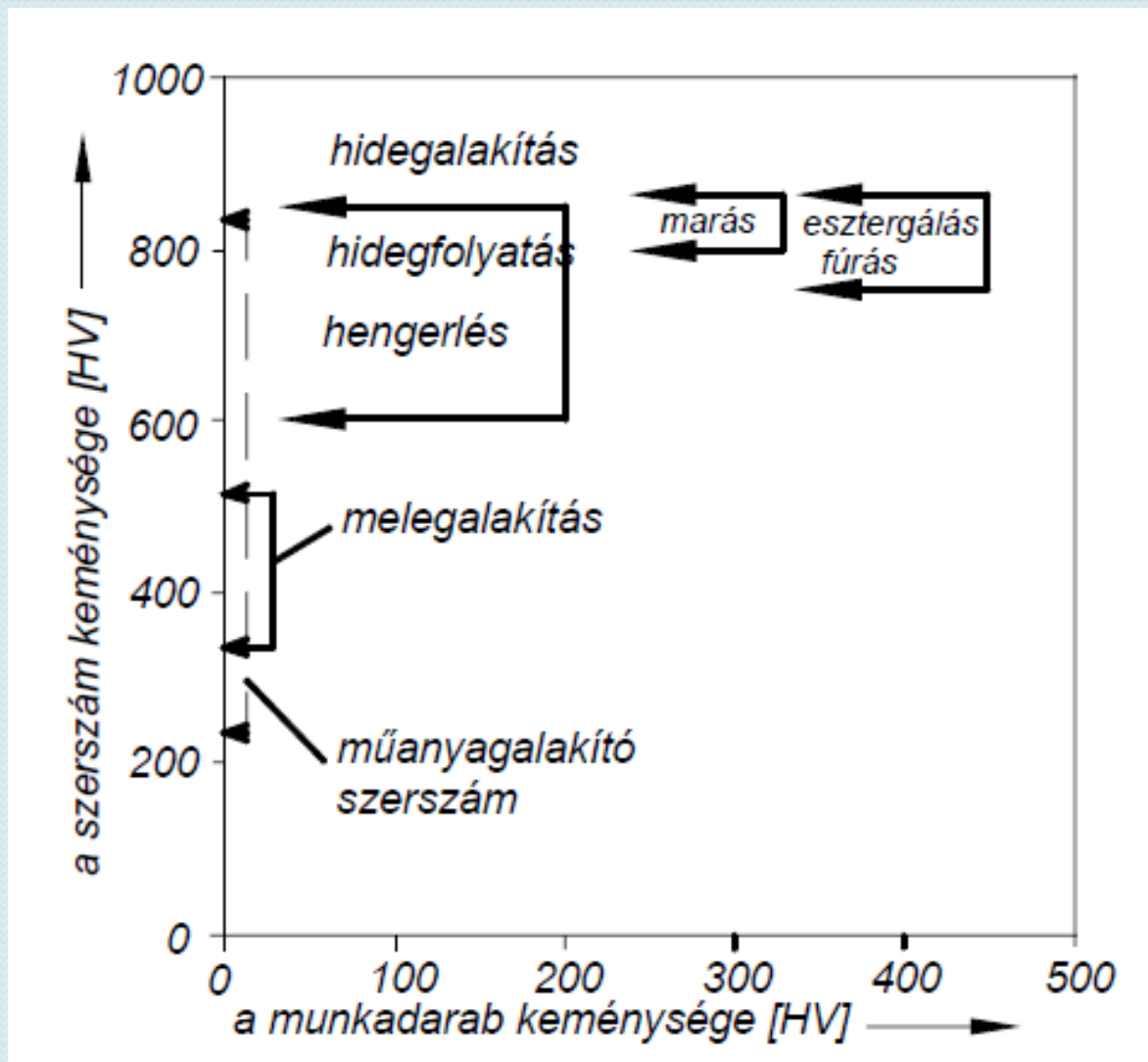
- Kopásállóság, kémiai passzivitás
- Szívósság
- Termikus kifáradás
- Alak-és mérettartósság
- Megmunkálhatóság
- Előnyös ár

Kopásállóság és szívósság

Szerszámanyagok alkalmazhatóságának hőmérséklettartománya

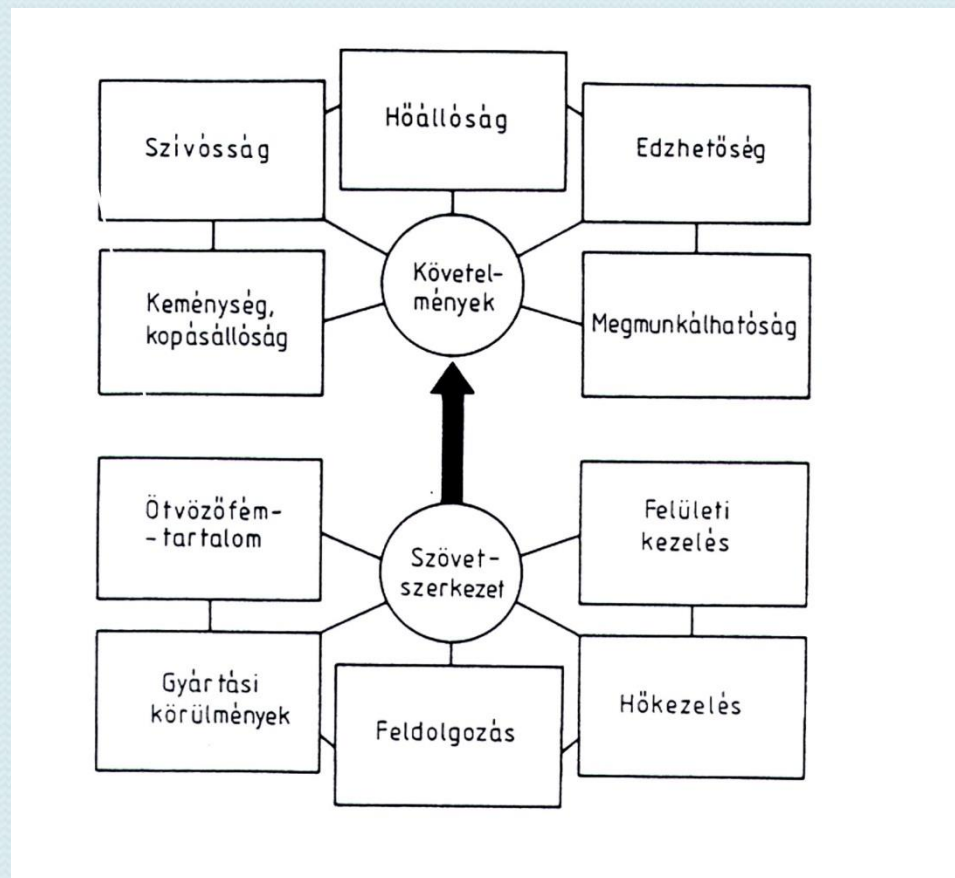

A szerszámacélokkal szemben támasztott követelmények

- Keménység
- Szívósság
- Hőállóság
- Kopásállóság
- Edzhetőség
- megmunkálhatóság

Ötvözött szerszámacélok a célszerű ötvözés

Szerszámacélok célszerű ötvözése

Követelmény	Szükséges szövetszerkezet	Szükséges ötvözők	Szerszámacél-csoport
Keménység	martenzit, nagy oldott C-tartalommal	0,6...1,5% C	ötvözetlen hidegmegmunkáló szerszámacél
Keménység, kopásállóság	martenzit és karbidok	1,0...2,0% C, 12%-ig Cr, W, Mo, V	ötvözött hidegmegmunkáló szerszámacél
Nagy szelvényben átedzhető	martenzit, átalakuló mátrix	0,4...0,6% C, 4%-ig Ni, Mn, Cr	levegőn edződő hidegmegmunkáló szerszámacél
Melegszilárdság, hőingadozás-állóság	martenzit, másodlagos karbidkiválás	0,3...0,4% C, 5%-ig Cr, Mo, V	melegmegmunkáló szerszámacél
Keménység, melegen kopásállóság	martenzit, primér karbid, másodlagos karbidkiválás	0,8...2% C, 18%-ig (W + 2Mo), 4%-ig V, 10%-ig Co	gyorsacél

A hidegalakító szerszámacélok hőkezelése

- nagy gondosságot igényel
- **forgácsoló megmunkálásuk lágyított állapotban** történik. A durva karbidos szövetszerkezet illetve a karbidsorosság idő előtti tönkremenetelt okozhat.
- A magas szén- és ötvöző tartalmú acélok **ausztenitesítését** a rossz hővezető-képességük miatt célszerű **több lépésben** elvégezni. Az edzés utáni megeresztésük mindig alacsony hőfokon történik.

Hidegalakító szerszámacélok

- **Eutektoidos mangánacélok** (70MnMoCr8; 90 MnCrV8)
- **Króm-wolfrám ötvözésű acélok** (50WCrV8; 60WCrV8; 95MnWCr5)
- **Krómmal gyengén ötvözött hipereutektoidos acélok** (102Cr6)
- **Krómmal erősen ötvözött ledeburitos acélok** (X153CrMoV12; X210Cr12; X210CrW12-1)

Eutektoidos mangánacélok

MSZ EN jel	Anyagszám	C%	Si%	Mn%	Cr%	V%	W%
70MnMoCr8	1.2824	0,65-0,75	0,10-0,50	1,80-2,50	0,90-1,20		
90MnCrV8	1.2842	0,85-0,95	0,10-0,40	1,80-2,20	0,20-0,50	0,05-0,20	

Jellemzőik:

- A Mn a C görbékét erősen jobbra tolja, megnő az átedződő szelvényátmérő
- Mn karbidképző, így a szövetben megjelenő mangánkarbidok növelik az acél keménységét.
- az edzési hőmérsékletük viszonylag alacsony, ennek köszönhetően edzéskor és megeresztéskor kis méretváltozás alakul ki

Alkalmazás: bonyolult , jelentősen eltérő keresztmetszetű fokozott méretpontosságot igénylő kivágó, lyukasztó szerszámok

Króm-wolfrám ötvözésű acélok

MSZ EN jel	Anyagszám	C%	Si%	Mn%	Cr%	V%	W%
50WCrV8	1.2549	0,45-0,55	0,70-1,00	0,15-0,45	0,90-1,20	0,10-0,20	1,70-2,20
60WCrV8	1.2550	0,55-0,65	0,70-1,00	0,15-0,45	0,90-1,20	0,10-0,20	1,70-2,20
95MnWCr5	1.2510	0,90-1,00	0,10-0,40	1,05-1,35	0,40-0,65	0,05-0,20	0,40-0,70

- **Jellemzőik:**

- Cr és a W erősebb karbidképzők, mint a Mn, karbidjaik magasabb hőmérsékleten is stabilisak, és keményebbek is
- Kisebb C tartalmuk miatt kevésbé kemények, de szívóosságuk kiemelkedően jó

- **Alkalmazás:**

- wolframkarbid hőállóságot fokozó hatásának köszönhetően alkalmas **kis és közepes teljesítményű forgácsolószerszámok, mint pl. a csiga- és menetfűrők, fémfűrészek, marók gyártására.**

Krómmal gyengén ötvözött hipereutektoidos acélok

MSZ EN jel	Anyagszám	C%	Si%	Mn%	Cr%	V%	W%
102Cr6	1.2067	0,95-1,10	0,10-0,40	0,15-0,45	1,35-1,65		
105V	1.2833	1,00-1,10	0,10-0,30	0,10-0,40		0,10-0,20	

Jellemzőik:

- nagy a C tartalma (0,8-1,5 %) a Cr, mint ötvöző alkalmazása elsősorban az átedződés javítása érdekében történik
- Megfelelő gyártással és hőkezeléssel elérhető, hogy a karbidok finom eloszlásban helyezkedjenek el a szövetben. Ennek köszönhetően ezeknek az acéloknak a köszörülés utáni felületi érdessége kiváló

Alkalmazás:

- **pengék, dörzsárak**. Kiemelendő a 102Cr6, amely GO3 típusjelzéssel golyóscsapágyak készítésére használt acél

Krómmal erősen ötvözött acélok

MSZ EN jel	Anyagszám	C%	Si%	Mn%	Cr%	V%	W%
X153CrMoV12	1.2379	1,45-1,60	0,10-0,60	0,20-0,60	11-13	0,70-1,0	
X210Cr12	1.2080	1,90-2,20	0,10-0,60	0,20-0,60	11-13	0,05-0,20	
X210CrW12-1	1.2436	2,0-2,30	0,10-0,40	0,30-0,60	11-13		0,60-0,80

Jellemzőik:

- a nagy Cr tartalom hatására ledeburitos szerkezetűek
- Karbidtartalmuk hatására rendkívül kopásállóak, méretváltozásuk nagyon kicsi.
- kiváló kopásállóság,

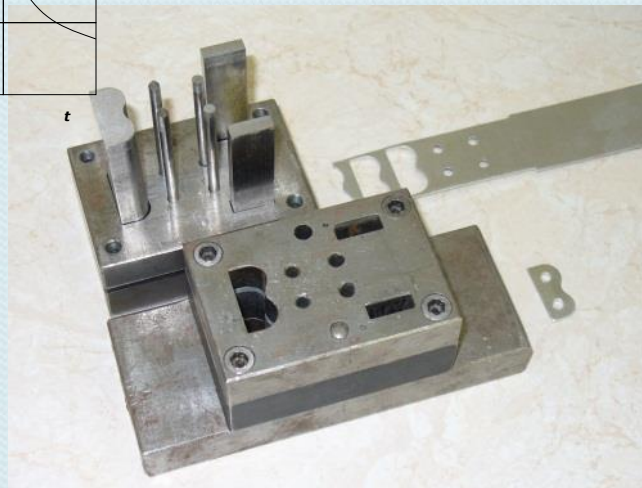
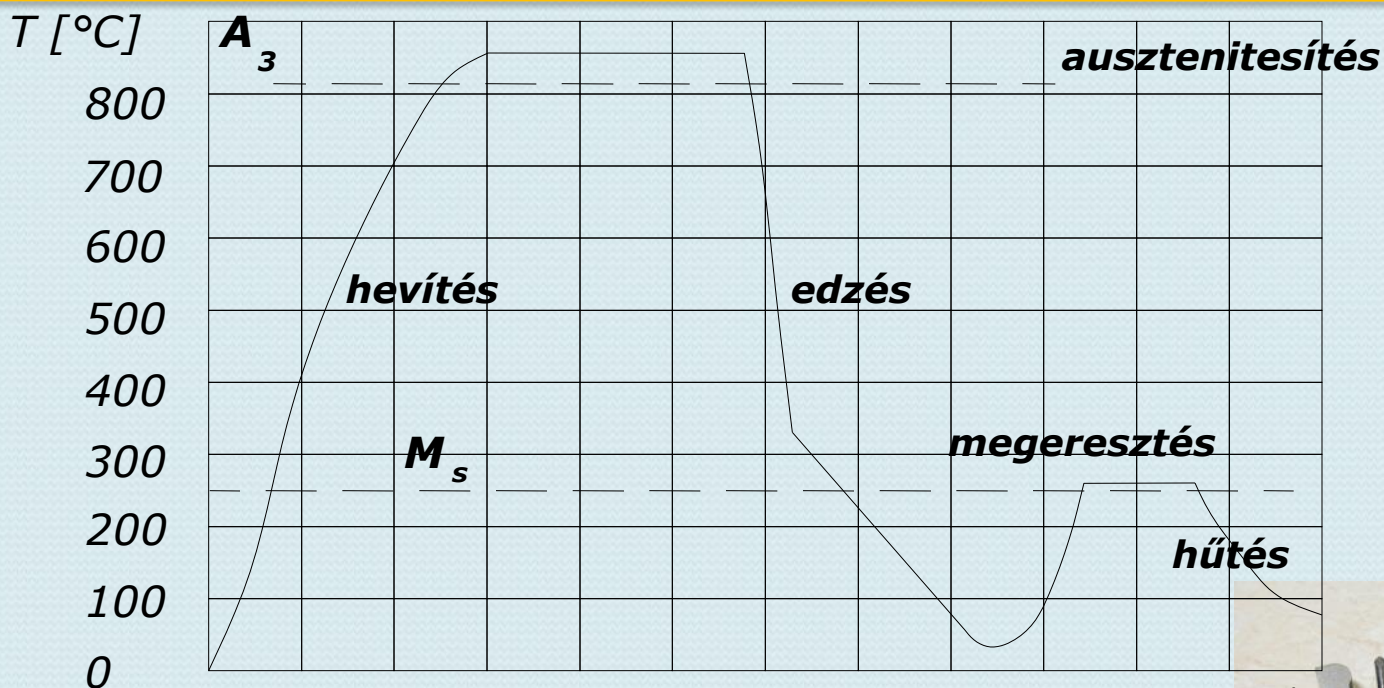
Alkalmazás: **nagyteljesítményű, nagy méretű hideg képlékenyalakító szerszámok** gyártását. Ilyenek pl. a **fejező bélyegek, menetmángorló szerszámok, üregelő- és mélyhúzó szerszámok**

Hidegalakító szerszámacélok hőkezelése

- egyidejű mechanikus és termikus terhelés
- $C=0,3-0,6\%$.
- A **melegszilárdságukat** volfrám (W), molibdén (Mo) és szemcsefinomító hatású vanádium (V) ötvözéssel érik el.
- A **megeresztés-állóságukat** a króm (Cr), az edzhetőségüket a krómmal (Cr) együtt a molibdén- (Mo), a nikkel- (Ni) és a mangán- (Mn) ötvözés biztosítja.
- A melegalakító szerszámacélok kopásállósága és melegszilárdsága a „martenzitkeménység” valamint a karbidosság függvénye.
- A **magas ötvözésű acélok** edzési hőmérséklete nagyon magas.
Ausztenitesítésük több lépcsőben történik.
- Megeresztési hőmérsékletük ideális esetben az üzemi hőmérséklet +100 °C. A felületük kopásállóságát keménykrómozással vagy nitridálással javítják.

Melegalakító szerszámacélok

- A melegalakító szerszámacélok legfontosabb tulajdonsága a munkahőmérsékleten a keménység, a kopásállóság illetve a megeresztés állóság. Szokásos szilárdsági tartományuk 1100-1400 N/mm².

EN jele	Anyag szám	C, %	Cr, %	Ni, %	Mo, %	V, %	W, %
38CrCoWV 18-17-17	1.2661	0.25...0.35	2.00...2.70			0.20...0.40	4.0..5.0
X30WCrV9-3	1.2581	0.25...0.35	2.50...3.20			0.30...0.50	8.5...9.5
X35CrWMoV5-1	1.2605	0.32...0.40	4.75...5.50		1.25...1.60	0.20...0.50	1.1...1.6
X32CrMoV12-28	1.2365	0.28...0.35	2.70...3.20		2.50...3.00	0.40...0.70	
X40CrMoV 5-1	1.2344	0.35...0.42	4.80...5.50		1.20...1.50	0.85...1.15	
50CrMoV13-15	1.2355	0.45...0.55	3.00...3.50		1.30...1.70	0.15...0.35	
X37CrMoV5-1	1.2343	0.33...0.41	4.80...5.50		1.10...1.50	0.30...0.50	
X38CrMoV5-3	1.2367	0.35...0.40	4.80...5.20		2.70...3.20	0.40...0.60	
55NiCrMoV7	1.2714	0.50...0.60	0.80...1.20	1.50..1.80	0.35...0.55	0.05...0.15	

A melegalakító szerszámacélok felosztása

A melegalakító szerszámacélokot ötvözetrendszerük és a felhasználásuk szerint három csoportba oszthatjuk:

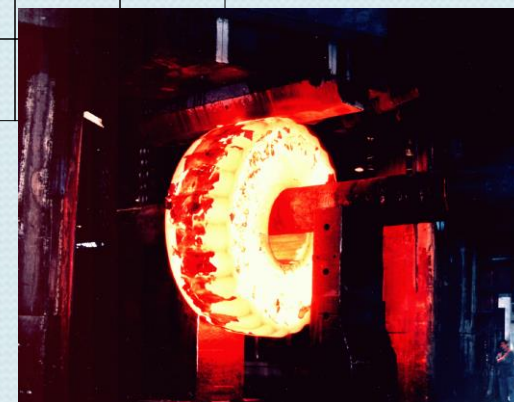
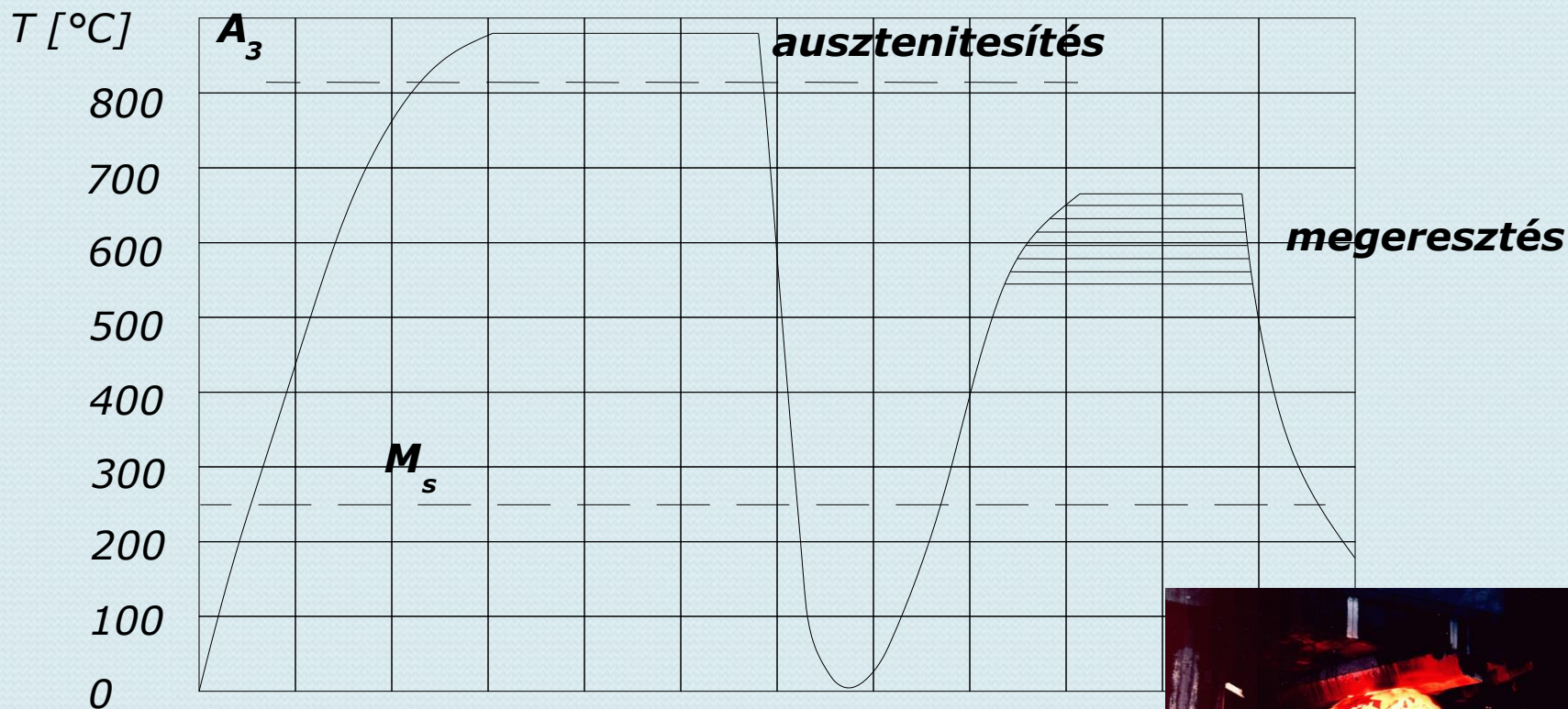
- **Nikkel-króm ötvözésű** (55NiCrMoV7)
- **Króm-wolfram-vanádium ötvözésű** (38CrCoWV18-17-17; X30WCrV9-3; X35CrWMoV5-1)
- **Króm-molibdén-vanádium ötvözésű**
(X32CrMoV12-28; X40CrMoV5-1; X37CrMoV5-1; 50CrMoV13-15; X38CrMoV5-3)

DIN* jelölés	MSZ** jelölés	Jellemzők	Alkalmazási példák
55NiCrMoV6	NK	Jó megeresztésálló és szívós. Általános célú	Centrifugálöntő forma, kokillaöntő betét, melegsorjázó vágólap, melegollókés, nagy méretű sajtó, kisebb süllyeszték stb.
56NiCrMoV7	NK 2	Jól edzhető és megeresztésálló, nagy teljesítményű	Alaksajtoló süllyeszték, sajtolótüske, kovácsoló kalapács, melegolló, nemvasfémek sajtoló- és nyomószerszámai stb.
X38CrMoV5-1	K12	Nagy szívósságú és melegszilárdságú	Nemvasfémek sajtoló- és öntőszerszámai, acél- süllyeszték, csavar-, anya-, szegecs- és csapszeg- gyártó szerszám, melegollókés, műanyagforma stb.
X40CrMoV5-1	K13		
X32CrMoV3-3	K14	Jó megeresztésálló és melegszilárdságú	Nemvasfémek sajtoló- és öntőszerszámai, acél- süllyeszték, csavar-, anya-, szegecs- és csapszeg- gyártó szerszám, melegfolyató szerszám, tüske stb.
X30WCrV5-3	W3	Jó melegszilárdságú, nagy hőigénybevételű, általános célú	Húzógyűrű, melegollókés, sorjázószerszám, zömítő- és sajtolószerszám, matrica stb.

Melegalakító szerszámacélok hőkezelése

gyorsacélok

- nagysebességű forgácsoló szerszámok anyagai
- keménységüket magas hőmérsékleten is megtartják (magas karbid tartalom).
- C tart. minimum 0,8%. Fő ötvözőik a króm (Cr), a (Mo), a (V) és (Co).
- A volfrám (W) és a molibdén (Mo) kemény karbidjai a melegkeménységet és a megeresztés állóságot javítják.
- A króm az átedzhetőséget biztosítja, a nagyméretű szerszámok alacsonyabb hűtési sebesség esetén is edződnek.
- A vanádium-karbidok a kopásállóságot javítják.
- A kobalt (Co) megakadályozza a szekunder keményedés eredményeként kivált finom eloszlású karbidok összeállítását. Javítja a megeresztés-állóságot és a melegkeménységet.

Gyorsacélok

- A gyorsacélok szövetszerkezete edzés után 70% martenzit, 10% karbid és 20% maradék ausztenit. Megeresztésük 550 °C-on történik stabil karbidképzőkkel – wolframmal, molibdénnel, krómmal és vanádiummal - erősen ötvözött közepes (0,7-0,9% C) és nagy (1,1-1,4% C) tartalmú ötvözetek.

Nagy keménység: kiváló keményedés, nagy keménységű karbidok.

Gyorsacélok

- Jó hővezető képesség,
- Növelt szívósság (Co-ötvözés),
- Melegalakíthatóság (pl. csigafúrók)
- Jó megmunkálhatóság nagy sebesség mellett (10-30x nagyobb, mint a melegszilárd acélok esetében)
- Edzhetőség és átédzhetőség,
- Nagy megeresztésállóság, túlhevüléssel szembeni érzéketlenség,
- Nagy melegkeménység és kopásállóság (600 °C-ig)
- Minimális repedési hajlam.

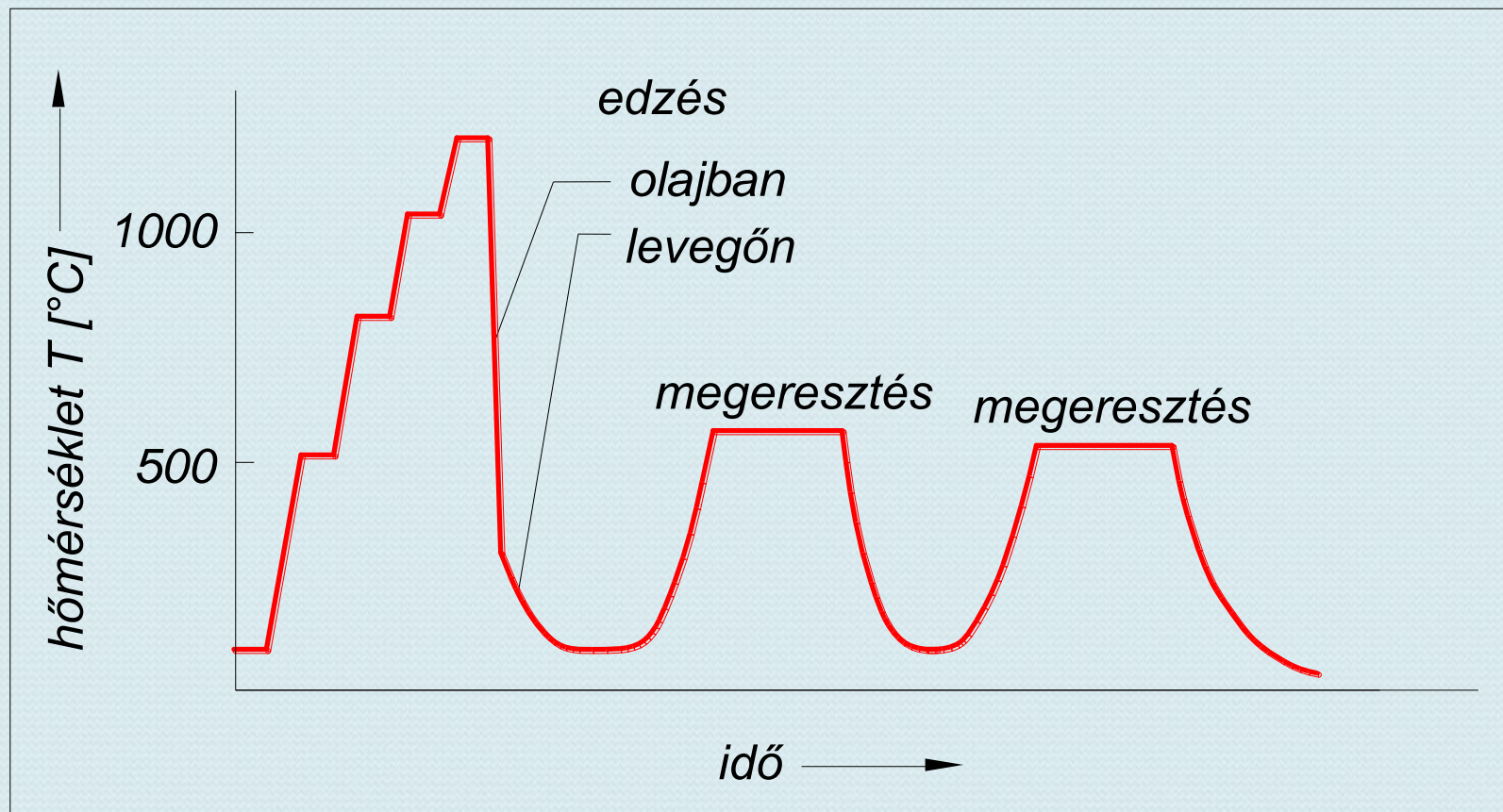

A gyorsacélok alkalmazási területei

MSZ EN jelölés	Alkalmazási példák
HS 6-5-2	Csigafúró, menetfúró, menetmetsző, maró, üregelő, alakos kés, gépi fűrészlap, faipari kés, hidegfolyató bélyeg, matrica, kivágóbélyeg stb.
HS 6-5-3	Az R6 növelt V-tartalmú változata. Esztergakés, alakos kés, üregelő, dörzsár, süllyesztő, hajlító- és domborítószerszám stb.
HS 6-5-2-5	Az R6 Co-tal ötvözött változata. Alakos kés, csigafúró, süllyesztő, fűrészlap, maró, fogaskerékgyártó szerszámok stb.
HS 7-4-2-5	Esztergakés, alakos kés, nagyobb átmérőjű maró, dörzsár, süllyesztő, nemfémes anyagok forgácsolószerszámjai stb.
HS 10-4-3-10	Esztergakés, alakos kés, hántolóké, tárcsa- és alakmaró, fogaskerékgyártó szerszámok, famegmunkáló szerszámok stb.
HS 2-10-1-8	Auszténites acélok, nikkelt megmunkálására alkalmas szerszámok, leszúrókés, alakos kés, automataké, csigafúró, menetfúró, dörzsár, üregelőszerszám, kivágószerszám, folyatószerszám, túske stb.

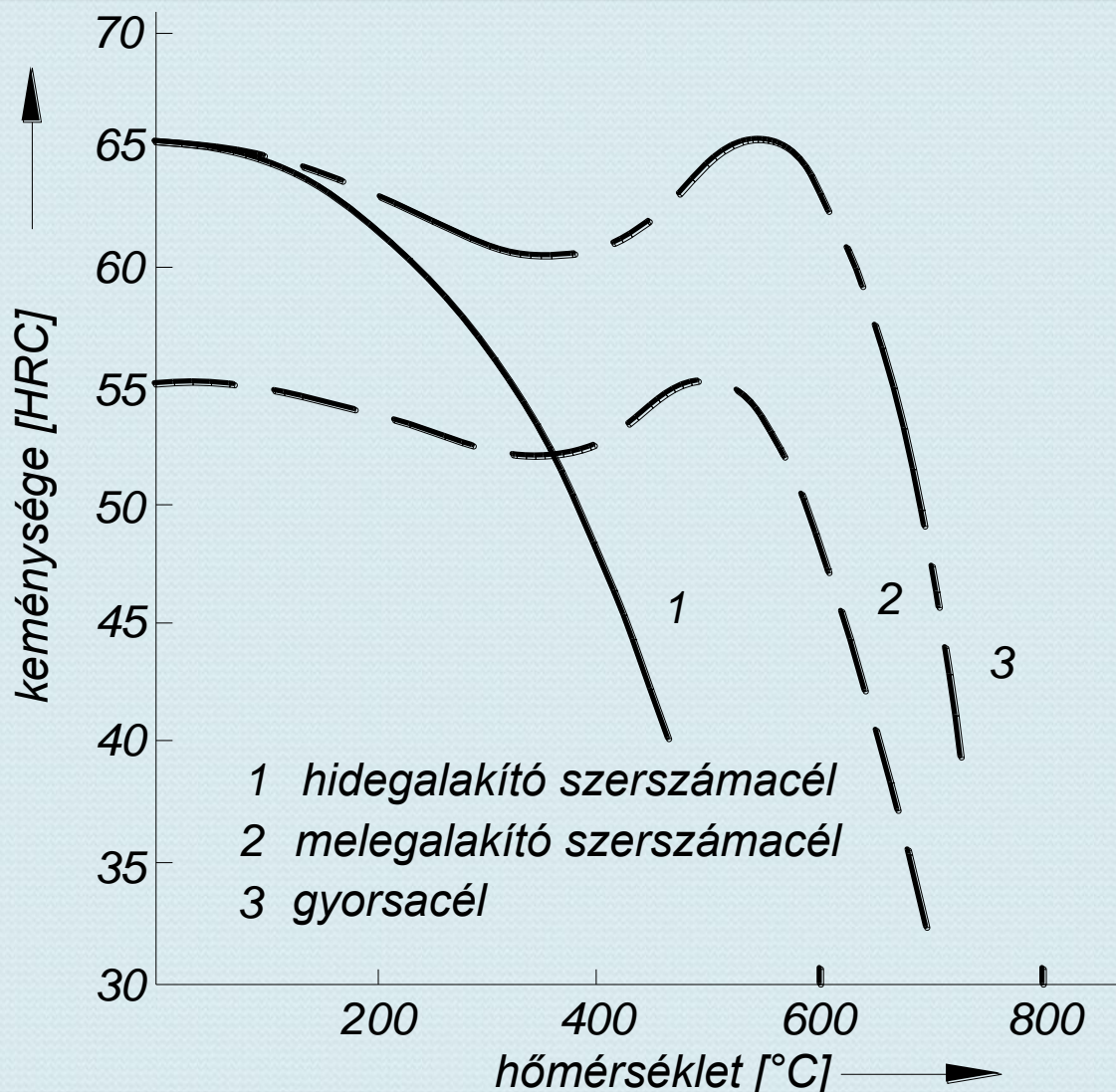

Gyorsacélok hőkezelése

Szerszámacélok megeesztési diagramjai

**KÖSZÖNÖM A
FIGYELMET!**